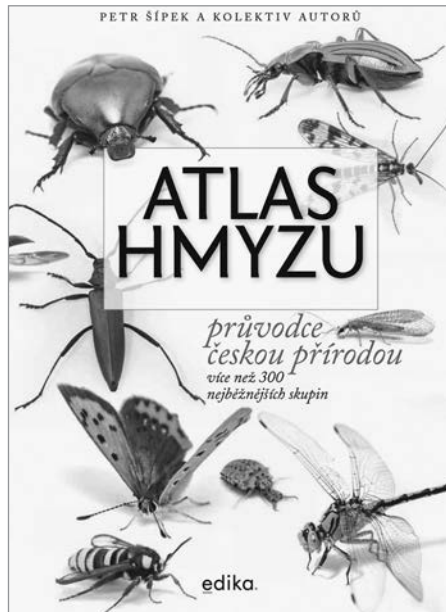

Petr Šípek a kolektiv autorů: Atlas hmyzu

Česká republika je entomologickou velmocí. Entomologie má v naší zemi dlouhou tradici, Česká společnost entomologická je jednou z nejdéle fungujících organizací tohoto zaměření na světě a naše země patří z entomologického hlediska mezi nejlépe probádané státy. Atlasů hmyzu zde existuje také velké množství – stačí se podívat do regálů jakéhokoli většího knihkupectví nebo do knihoven. Bohužel, co se týká kvality, české atlasy hmyzu, které zahrnují základní skupiny, bývají již hodně staré a neaktuální, a v současnosti prodávané atlasy hmyzu představují téměř vždy překlady publikací z jiných zemí Evropy. Sám při zoologických exkurzích se studenty naší univerzity používám anglický atlas hmyzu a doporučuji ho i studentům, protože jiné dostupné atlasy nejsou zaměřené na naši faunu, nebo ty od českých autorů cílí na faunu, která u nás byla aktuální před více než 50 lety, nebo pouze na určité skupiny.

Když mě autoři nového atlasu hmyzu oslovili, abych jim ho „zkritizoval“, byl jsem velmi zvědav a pln očekávání. A musím napsat, že mé očekávání se splnilo téměř beze zbytku. Vyšel ve formátu B5 a má 168 stran. To není mnoho, ale zde je kladen důraz na praktičnost – desetikilovou knihu, která sice obsahuje mnohem více druhů, asi nikdo do terénu nosit nechce. Autoři šli cestou představení především skupin, spíše než druhů, což je více než opodstatněné. Hmyzu je u nás opravdu hodně a do jedné knihy se všechen nevejde, a tak je lepší, když čtenář pozná, že brouk, kterého našel na zahradě, je střevlík, než aby jej nutně musel určit do druhu. Rovněž výběr skupin a vyobrazených a komentovaných druhů je velmi dobrý, přináší průřez hlavními skupinami hmyzu, které se u nás vyskytují. Mohu si postesknout, že v atlasu třeba chybějí cikády nebo moji oblíbení motýli hřbetozubci, a naopak tam jsou zařazeny skupiny hmyzu, které nepovažuji za důležité. Dokážu si však představit, jak výběr skupin a druhů v bouřlivé diskusi pěti autorů probíhal.

Atlas hmyzu má několik velkých předností. První je skutečnost, že je psán srozumitelnou a jasnou formou s minimem cizích slov. Pokud jsou cizí slova používána, jsou patřičně vysvětlena, a jde o důležité termíny, které by každý entomolog – profesionál i amatér – měl znát. Navíc najdeme vysvětlení ve slovníčku na konci atlasu. Autoři se snažili používat hlavně české pojmy a většinou se jim to povedlo, místy se však vyskytují slova, která lze opsat česky – sekundární, gracilní, modifikace. Občas narazíme na nevhodné nebo hovorové výrazy – placaté tělo, šnečí ulity. Někdy není dodržena terminologie – stejný typ tykadel je u některých skupin označen jako nitkovitá (což je správně), jinde jako vláknitá, v celé práci je saranče zmiňována v ženském rodě a na jednom místě se píše o „sarančatech“. Hvězdnicovité rostliny

1 Ukázka z atlasu. Otakárek ovocný (*Iphiclidia podalirius*) se vyskytuje na celém našem území relativně často. Obývá otevřená, výslunná a suchá stanoviště, jako jsou lesostepi, stepi, kamenité stráně, louky, opuštěné lomy, ale i zahrady a sady. Foto P. Šípek

(*Asteraceae*) byly překřtěny na hvězdnicovité. Na textech je vidět, že je psalo více lidí, a které skupiny hmyzu patří mezi jejich oblíbené, např. k (mému oblíbenému) řádu síťokřídlí (Neuroptera) jsou výrazně slabší úrovně než většina ostatních, psané kostrbatě a těžko srozumitelně. Mám celkově dojem, že atlas neprošel jazykovou úpravou, protože sice velmi málo, ale vyskytují se v něm i chyby v čárkách ve větách a občas ve shodě podmětu s přísudkem.

Druhou předností je zaměření na aktuální českou faunu – v atlasu jsou popsány a zobrazeny ty druhy, se kterými se běžně nejčastěji setkáme, nebo jsou nějak významné či zajímavé. Autoři jsou zkušení, i když věkem stále mladí entomologové, a ve výběru druhů vidíme jejich zkušenost s entomologickými exkurzemi pro studenty vysokých škol i pro veřejnost, a se sociálními sítěmi i včetně skupin pro

určování bezobratlých. Proto zde nechybějí nedávno u nás zaznamenané, často invazní druhy, které jsou v současnosti velmi hojné, vyskytují se v blízkosti člověka a prakticky každý se s nimi již setkal. Z těchto druhů schází např. zákeřnice domácí (*Reduvius personatus*) – jeden z těch, na jejichž identitu se lidé na sociálních sítích nejčastěji ptají.

A konečně – v atlasu není mnoho úvodních kapitol. Každého zajímají přece nejvíce vyobrazené druhy a skupiny. Znam atlasy, kde jsou úvodní kapitoly delší než celý zbytek knihy. V tomto případě však mohu jen chválit. Zaujímají pouze 20 stran včetně obrázků a na těchto 20 stranách je mimo jiné každá skupina hmyzu a šesti- až desítky stručně charakterizována. Navíc jsou koncipovány aktuálně, moderně a zajímavě. Kromě nezbytné teorie (velmi zkrácené, ale zahrnující vše důležité) obsahují aktuální a důležité informace ohledně příčin ohrožení hmyzu, možností jeho studia a dalších témat, která jsou v současné české společnosti velmi významná, jen se o nich schválně v médiích moc nemluví, protože by to mohlo ubrat z přísunu peněz do kapes určitých lidí či společností. Tady je vše napsáno tak, jak to je, a jsou i nastíněny možnosti, co s tím dělat. Jde o témata velmi zajímavá a závažná – naprosto nepatřičná kriminalizace sběru hmyzu a na opačné straně nulové řešení výrazně větších problémů, které hmyz likvidují, využívání včely medonosné (*Apis mellifera*) jako nástroje ochrany přírody, i když jde o hospodářské zvíře a pro přírodu je spíše škodlivá, a řada dalších.

Kdo dočetl až sem, říká si, že více kritizuju, než chválím. Opak je pravdou. Jako recenzent mám za úkol knihu objektivně posoudit. Velmi rád však na závěr konstatuji, že kladů má mnoho a jsou důležité, záporů má méně a jsou to většinou drobnosti. Atlas určitě doporučuji všem, které hmyz zajímá, a to úplným laikům i zkušeným entomologům. Mezi ty mohu snad zařadit i sebe a při čtení knihy jsem se dozvěděl řadu nových informací. Mohu tedy blahopřát jejím autorům ke skvělému dílu a knize popřát, aby si našla místo v rukou a knihovnách co největšího množství zájemců o tuto zajímavou skupinu živočichů. V posledních letech zájem o hmyz nejen v naší zemi výrazně vzrůstá. Stojí za tím mnoho příčin – napomohly paradoxně technologie (každý má chytrý mobil, na který může vyfotografovat i drobného brouka, a pak si ho za pomoci různých aplikací určit, nebo poprosit odborníky na sociálních sítích), a také Česká společnost entomologická, která se po dlouhé době stala moderním sdružením cílícím na zájemce o hmyz a přibližujícím hmyz lidem mnoha naprosto výbornými a aktuálními způsoby. A tak věřím, že Atlas hmyzu bude úspěšný, žádaný a oblíbený.

Další autoři knihy: Jiří Hadrava, Lucie Hrůzová, David Sommer a Šimon Zeman

**Edika, Praha 2025, 168 str.
Doporučená cena 349 Kč**